

Visuele afwijkingen

VTA (Visual Tree Assessment) = Visuele boomcontrole is controle van de boom. Middels deze methode wordt het breukrisico en de stabiliteit van een boom visueel beoordeeld op grond van de bouw en het groeigedrag.

Dit door middel van het gericht kijken naar:

- de stamvoet,
- de stam,
- de takaanzetten,
- de takken,
- de kroon
- de zichtbare beworteling
- de schors,
- de aanwezigheid van zwammen,
- en de aanwezigheid van reparatieweefsel.

Wanneer er geen zichtbare gebreken worden aangetroffen is de boom goedgekeurd. Daarnaast wordt onderscheid gemaakt tussen 'attentiebomen' en 'risicobomen'. Attentiebomen zijn bomen met een zichtbaar gebrek dat nog geen aanleiding geeft voor een verhoogd risico. Risicobomen zijn bomen met een zichtbaar gebrek, dat op het moment van de controle al aanleiding geeft tot een verhoogd risico. Om de ernst van dit risico in te schatten zal een uitgebreide inspectie van het gebrek of een nader onderzoek plaats moeten vinden.

Holte in de stamvoet en de stam:

- Een 100% gezonde boom heeft geen holte. Het feit dat er een holte is ontstaan duidt op een aantasting, die nog actief is, of niet meer actief en/of effectief door de afgrensling is buitengesloten.
- In ieder geval moet beoordeeld worden of de holte van invloed is op de breukvastheid van de boom, of de aantasting zodanig aanwezig is dat de holte snel kan groeien en de toekomst van de boom moeilijk/ niet is te beoordelen.

Een en ander is weer afhankelijk van de boomsoort, de hoogte van de boom en de standplaats, met name wind is een erg belangrijke factor.

- De holte is vast te stellen doordat een opening zichtbaar is. In dat geval is de grootte ook goed te beoordelen. Wat ingewikkeld meetwerk kan er mogelijk aan te pas komen om de hoogte en breedte vast te stellen.
- Je kan je voorstellen dat bij een holte de krachten op de stam en/of stamvoet anders zijn dan bij een 100 % gezonde boom. Dit kan er toe leiden dat de boom heeft gereageerd door extra hout te vormen op die plaatsen, die extra krachten te verduren krijgen. Het zo genoemde reactiehout of ook wel, in geval van een gebrek 'reparatiegroei' genoemd. Door het zien van reparatiegroei (verdikkingen) kan een holte ook vermoed worden, zonder dat er een toegang tot de holte zichtbaar is. Eventueel kan kloppen met een hamer en/of prikken met een prikstok tussen de worteluitlopers meer uitsluitel geven.

Wat wordt het advies?

- Als je zeker weet dat de holte beperkt is en er geen veiligheidsproblemen zijn, adviseer je goed, normaal risico. Ook kan je willen dat de boom intensiever wordt gevolgd. In dat geval adviseer je jaarlijkse controle. Wanneer je twijfelt of vermoedt dat er meer mis is, adviseer je nader onderzoek. Als je zeker weet dat de boom niet is te handhaven, adviseer je vellen
- Als je vruchtlichamen van schimmels ziet op stam, stamvoet, takken en/of wortels, maar ook in het wortelgebied (vaak zijn oude wonden/ snoeiwonden een plaats, waar vruchtlichamen te vinden zijn, en in holten natuurlijk ook). Let

vooral op de ruimte tussen de worteluitlopers bij de stamvoet), dan moet je bepalen of deze kunnen duiden op een aantasting of niet.

- Indien dit het geval is of je twijfelt, dan adviseer je nader onderzoek, tenzij je zeker weet dat de aantasting erg beperkt is en niet van invloed op de veiligheid van dit moment. Je adviseert dan wel vaker onderzoek en/of evt. maatregelen. Wanneer je zekere weet dat de boom zo onveilig is,.... dan wordt het vellen.
- Soms is de aantasting verder dan je zo op het eerste gezicht ziet en is bijvoorbeeld een groot deel van de bast afgestorven. De kurkachtige schors blijft dan gewoon zitten, maar klinkt dan wel hol (kloppen!). Dit gebeurt vaker bij populier en eik, die een dikke schors hebben.

Wonden

Allerlei wonden zijn invalspoorten voor aantastingen. Daar moet dan ook goed naar gekeken worden. Sommige oude wonden hebben een dun laagje hard hout (door het drogen is dit wat verduurzaamd) met daarachter aangetast hout, tot zelfs holten.

D.m.v kloppen met een hamer kan dit worden vastgesteld.

Sommige wonden zijn groter dan je denkt en zetten zich voort achter een dikke schors (zie hierboven).

Als de wonden niet stabiel zijn en er moeilijkheden worden verwacht, dan is jaarlijkse controle of nader onderzoek het advies.

Spanningsverschijnselen

- 1) trekspanning. Door het gewicht bij bijvoorbeeld scheefstand of asymmetrie kan de spanning zodanig zijn dat er oprekking plaats vindt in het hout. Dit wordt zichtbaar doordat de schors los gaat zitten. Vaak verdwijnt ook de normale ronding in het hout, het wordt ovaal. Maar pas op, sommige soorten hebben dit wel van nature!

- 2) drukspanning. Ook door bijv. scheefstand, maar ook doordat het hout bros is geworden aan één kant, kunnen er door de druk inzakkingverschijnselen ontstaan. Dit zie je door het opkrullen van de bast. Dit is een erg kritisch verschijnsel, waar je dan ook veel aandacht aan moet geven.
- 3) Beide. Dit zie je vaak bij takken, die door hun 'overmatige' lengte en gewicht uitzakken. Dat is vaak één punt, waar de normaal ronde tak platter wordt. Uitzakkende takken is iets wat veel voorkomt. De reden is dat bij vrijstaande bomen de takken min of meer ongelimiteerd kunnen doorgroeien. Het draagvermogen van het hout begint dan ook zijn grenzen te bereiken. Dit verschijnsel wordt versterkt wanneer er een holte in een tak is en is daarom van belang om te signaleren.
- 4) Scheuren. Door de spanning, breekt de tak, maar blijft wel vastzitten. Dit is vooral een potentieel gevaar in geval van een zo genoemde elleboog tak. Daar is door de beweging in harde wind een torsiekracht, waardoor gemakkelijk doorbreken kan gebeuren. Overigens kan een scheur in een tak ook ontstaan door een ongeluk (bijv. bij het wegzagen van een naast staande boom) of extreme wind. In dat laatste geval was er al een mechanische fout,

die dit heeft laten gebeuren, maar goed je kan als boom niet op alles voorbereid zijn.

Scheuren

in de stam kunnen scheuren ontstaan door een verzwakking (een verwonding of holte of draaiing/ torsie) en /of een trauma(zoals een enorme storm, een gevallen boom). Deze in feite ook langwerpige verwondingen worden overgroeid en/of kunnen worden gecompenseerd door reparatiegroei. In beide gevallen komt er een soort verdikking Het is een reactie van de boom, die zichtbaar maakt dat er in feite ergens een verzwakking aanwezig is.

Ingeschat moet worden of reparatie is geslaagd of niet. Bij twijfel is nader onderzoek noodzakelijk.

Scheefstand

is al eerder genoemd en door het beoordelen van spanningsverschijnselen kan je vaststellen/ beoordelen of er sprake is van verhoogd risico.

Er zijn echter ook andere vormen van scheefheid:

Kiepend: dit houdt in dat de boom, met een deel van de wortels scheefzakt. Dit kan op twee manieren namelijk een deel van de wortels zakt weg of een deel van de wortels heet te weinig houvast en komt omhoog.

knikkend: er is een duidelijk knik te zien in de stam. Meestal is dit echt van betekenis, maar het verdient aandacht.

Beoordeel het risico en bekijk of nader onderzoek noodzakelijk is of eventueel jaarlijkse controle.

reparatiegroei

dit zijn zoals boven vermeld vaak de verdikkingen die je ziet. Vaak gaat deze groeireactie samen met een groeistagnatie, waar geen of weinig spanning is. Dit is vaak zichtbaar als de zgn. ingezonken delen. ook afgestorven bast kan de oorzaak zijn. Dit is dan te controleren d.m.v. kloppen.

dood hout

Dood hout is, als het zwaar genoeg is, gevaarlijk bij het uit de boom vallen. Meestal is een eenvoudige snoeibeurt voldoende om het te verwijderen. Bij veel dood hout kun je afvragen of er iets mis is met de groei van de boom. De oorzaak daarvan kan weer zijn dat er een aantasting is.

Al met al voldoende reden om er aandacht aan te schenken

zuigers en toppen

in feite hebben we het dan over elkaar beconcurrerende delen van de boom. Een boom met een dubbele top is in feite twee bomen met een sterk asymmetrische kroon. De spanning op de stam ter plaatse en het oksel kan vrij groot zijn. Een kritische blik is dan ook van belang.

Dit is vooral zo, wanneer er een plakoksel in het geding is. Hier is het houvast erg beperkt. Wanneer er een plakoksel gezien wordt, betekent dit in bijna alle gevallen dat er actie moet worden ondernomen om het risico van uitbreken te beperken. Nader onderzoek is meestal niet nodig omdat het risico ter plaatse moet worden ingeschat.

De oorzaak is vaak te vinden in achterstallige begeleidings snoei, hierdoor worden fouten in de kroonstructuur niet tijdig weggenomen.

Bijna alle bomen hebben wel een visuele afwijking. Er moet afgewogen worden of er wat aan gedaan moet worden of niet. Dit hangt af van het risico dat de boom in zijn omgeving teweeg brengt.

